

УДК 330.332:342.951.2

В. М. Ходаківський,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3913-7461>
А. А. Давтян,
магістрант кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0125-4999>
Ю. Р. Макушина,
магістрант кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4212-0046>

DOI: 10.32702/2306-6792.2022.22.85

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕСУРСНОЇ ЦИРКУЛЯРНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ДОВГОСТРОКОВІЙ ГОСПОДАРСЬКІЙ АЛЬТЕРНАТИВІ

V. Khodakivskyi,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University, Zhytomyr
A. Davtyan,
Master's student of the Department of Economics, Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University, Zhytomyr
Yu. Makushyna,
Master's student of the Department of Economics, Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University, Zhytomyr

INVESTMENT PROVISION OF RESOURCE CIRCULARITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF ZHYTOMYR REGION IN A LONG-TERM ECONOMIC ALTERNATIVE

Проведено наукове обґрунтування та визначення поняття ресурсної циркулярності з позиції виявлення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. Встановлено відповідність категорії ресурсної циркулярності відносно наявних типологій розвитку господарських структур. Вказано на переваги ресурсної циркулярності сільськогосподарських підприємств відносно типології поняття сталого розвитку господарських систем. Доведено необхідність застосування науково обґрунтованого підходу оцінки рівня ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства з позиції замкнутого циклу виробництва що передбачає ощадливість в використанні наявних ресурсів. Проведено аналіз рівня інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Житомирської області з позиції виявлення його достатності щодо використання ресурсної циркулярності в довгостроковій господарській альтернативі. Проведено групування сільськогосподарських підприємств відносно масштабів їх господарської діяльності в контексті розвитку процесів реалізації достатнього рівня інвестиційного забезпечення умов ресурсної циркулярності.

Scientific substantiation and definition of the concept of resource circularity from the standpoint of identifying the effectiveness of agricultural enterprises was carried out. The correspondence of the category of resource circularity with respect to existing typologies of the development of economic structures has been established. The advantages of resource circularity of agricultural enterprises in relation to the typology of the concept of sustainable development of economic systems are indicated. The need to apply a scientifically based approach to assessing the level of efficiency of the agricultural enterprise from the standpoint of a closed cycle of production, which involves frugality in the use of available resources, has been proven. An analysis of the level of investment provision of agricultural enterprises of the Zhytomyr region was carried out from the standpoint of identifying its sufficiency in relation to the use of resource circularity in a long-term economic alternative. The grouping of agricultural enterprises in relation to the scale of their economic activity was carried out in the context of the development of the processes of implementation of a sufficient level of investment ensuring the conditions of resource circularity. The main parametric and structural indicators are systematized according to the areas of implementation of investment support for agricultural enterprises. The necessity of prospective use of fundamentally new approaches regarding the conditions and calculation of the efficiency of modern agricultural structures from the standpoint of their resource circulation is argued. The structure of the use of the available investment support of agricultural enterprises in the long-term economic alternative is analyzed and the need for its growth is indicated. The conceptual apparatus in defining the existing approaches to the concept of effective development of agricultural enterprises is delineated and the existing vector of its improvement is indicated. The structure of distribution, integration and use of the provided investment resources of agricultural enterprises was analyzed according to the sources and directions of their use.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, інвестиції, ресурсна циркуляція, інвестування, забезпечення, ефективність, поняття, типологія, розвиток, аналіз, структура, групування, методика, підхід, альтернатива, перспектива, сфера.

Key words: agricultural enterprises, investment, resource circulation, investment, provision, efficiency, concept, typology, development, analysis, structure, grouping, technique, approach, alternative, perspective, sphere.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Серед актуальних проблем сьогодення варто виділити недосконалість методик та методолгій обрахунку ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств в довгостроковій господарській альтернативі. Проблема зазначеного процесу в основному покладається на виявлення економічних ефектів ведення аграрного бізнесу та визначення відповідних показників рівня залучення і використання наявного інвестиційного потенціалу. Існуючі методологічні підходи щодо врахування соціальних та екологічних аспектів визначення ефективності інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств включається в процес такого визначення після реалізації самих інвестиційних проектів за рахунок чого втрачається ефект раціоналізації використання наявного ресурсного забезпечення що виявляється в понятті ресурсної циркуляції.

Виявляється мало дослідженим поняття самої ресурсної циркуляції в системі сільськогосподарського виробництва як невід'ємної складової раціоналізації виробничих відносин та

процесів їх інвестиційного забезпечення з позиції ощадливості в використанні ресурсів аграрного виробництва та врахування перспектив технології його безвідходності. Все більшої актуалізації набуває фактор продовольчої безпеки в умовах військового стану, що продукує необхідність виявлення принципово нового підходу оцінки поняття ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств з позиції суттєвого зниження рівня якісних та кількісних показників основного засобу аграрного виробництва в довгостроковій господарській альтернативі. Актуальність виявленої тематики проведеного дослідження в значній мірі покладається також на стратегію розбудови національного господарства загалом та галузі сільськогосподарського виробництва зокрема, оскільки існуюча ринкова вартість ресурсів сільськогосподарського виробництва не є співставною з реальною їх вартістю та перебуває в постійному диспараті.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-прикладні основи та методологічні щодо умов розвитку циркулярної економіки реалізовані в наукових працях таких вчених як: Н. Батова, А. Валько, М. Ветрова,

М. Гайсдорфер, А. Гребьонкін, М. Гур'єва, М. Злотнік, Д. Кірхер, Д. Корхонен, О. Мельник, Д. Пірс, А. Турнер, та ін. Дослідженням особливостей інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств присвячені наукові праці: А. Блінов, М. Вовк, Ю. Лупенко, Н. Біляк, М. Кісіль та ін. Проте аспекти регулювання ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств з позиції умов їх циркулярності не є висвітленими в повній мірі та потребують теоретичної деталізації з умовою виокремлення перспектив їх розвитку в методологічному виявленні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Завдання дослідження полягають в теоретичному обґрунтуванні процесу ресурсної циркуляції сільськогосподарських підприємств та проведення ґрунтовного аналізу умов їх інвестиційного забезпечення; теоретичного обґрунтування поняття "ресурсної циркулярності" з поміж існуючих понять ефективності розвитку сільськогосподарських підприємств в довгостроковій господарській альтернативі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Економічне зростання розглядається як складова частина й одна з найважливіших характеристик економічного розвитку. На рівні національної економіки це поняття пов'язане з кількісною зміною обсягів виробництва і споживання ВВП. Процес економічного зростання відображає довгострокове зростання сукупної пропозиції, і саме цим воно відрізняється від короткострокових коливань випуску продукції під впливом змін сукупного попиту. Економічне зростання на рівні країни означає: збільшення реального ВВП (ЧВП або НД) в абсолютних вимірниках за певний проміжок часу, в розрахунку на душу населення, на одного зайнятого. Поняття "розвиток" і "зростання" знаходяться між собою, як правило, у співвідношенні: зростання валового продукту супроводжується змінами в технології виробництва, пов'язане з появою нових видів продукції і цілих галузей. Іншими словами, зростання викликає якісні зміни в економіці, сприяє її загальному розвитку. Зі своєї сторони позитивні якісні зміни у відносинах власності, розподілу і перерозподілу доходів, фінансової стабілізації активно впливають на економічний ріст. Пробле-

ма суспільного розвитку, і зокрема проблема майбутнього, складна і багатогранна. Окрім теорій, що виникають у межах так званих ортодоксальних напрямків, з'явилися альтернативні теорії, в яких увага все більше переноситься з відношень між людьми та багатством на відношення між людьми у найширшому розумінні. Це концепції "якості життя", "етики розвитку", "екорозвитку", "соціального розвитку". Вони містять не тільки економічні, але й соціальні, політичні, психологічні та інші аспекти [4].

Головною метою розвитку є не короткострокове, а довгострокове економічне зростання. У міжнародному співтоваристві все більшу підтримку знаходить концепція не просто досягнення зростання будь-якою ціною, а досягнення "високоякісного зростання". Високоякісне зростання — довгостроковий і неперервний економічний розвиток країни, що забезпечує зростання зайнятості, скорочення бідності та гарантує справедливий розподіл доходів, не загрожуючи навколишньому середовищу, та поважає права людини. Зростання є складовою економічного розвитку підприємства. В той же час, розвиток підприємства можливий не тільки за одночасного його зростання, а й за незмінних масштабів його діяльності, тобто відсутність зростання не є перешкодою для розвитку підприємства (табл. 1).

Найбільш часто поштовхом до змін на підприємстві є кризові ситуації, котрі в переважній більшості покладаються на нераціональний та неощадливий підхід в використанні ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства і виявляються в застосуванні "циркулярного ресурсного забезпечення" безпосереднього господарського середовища діючого підприємства. В економічній науці ведуться дискусії щодо висвітлення змісту поняття "циркуляції ресурсного забезпечення" сільськогосподарських підприємств, як здатності наведеного процесу щодо умови саморозвитку в довгостроковій господарській альтернативі. Циркуляція ресурсного забезпечення сільськогосподарського виробництва досить часто ототожнюється з поняттям "сталого розвитку". А. Корнійчук характеризує сталий розвиток як здатність системи розвиватися, зберігаючи свою структуру і функціональні особливості під впливом внутрішніх чинників та зовнішнього середовища. Професор Мельник А. Г. вважає, що поняття "sustainable development" українською мовою означає "стійкий розвиток", під яким має на увазі здатність утримувати рівновагу (не падати, не руйнуватися) [6].

**Таблиця 1. Еволюційна характеристика поняття
"розвитку" ефективності діяльності
сільськогосподарських підприємств відносно типології**

Виявлення категорії	Сутнісна характеристика в процесному вираженні
Розвиток	Процес змін, що характеризується спадкоємністю, послідовністю, спрямованістю, необоротністю і збереженням досягнутих результатів. Необоротна, визначено спрямована і закономірна зміна об'єктів, що приводить до появи нової якості.
Сталий розвиток	Гармонійний процес, який забезпечує збалансоване економічне зростання та бережливе використання природно-ресурсного потенціалу, гарантує екологічну безпеку з метою задоволення життєво необхідних потреб людини і суспільства в цілому, що включає такі три основні складники: економічний розвиток, соціальний прогрес, екологічну стійкість.
Соціально-економічний розвиток	Процес безупинної зміни матеріального базису виробництва та усієї сукупності різноманітних відносин між економічними суб'єктами, соціальними групами населення.
Еволюція	Неперервні поступові зміни, розвиток, що уже відбувся (постфактум), незворотний процес розвитку.
Відтворення	Процес відновлення певних ресурсів, який є необхідною, але недостатньою умовою розвитку.
Економічне зростання	Збільшення виробництва товарів і послуг у масштабі всього національного господарства
Зростання	Складова частина й одна з найважливіших характеристик економічного розвитку. Довгострокове зростання сукупної пропозиції. Кількісне збільшення економічних показників.
Прогрес	Рух уперед, поступальний рух суспільства по висхідній лінії, від менш досконалих до більш досконалих форм.
Економічний прогрес	Поступальний розвиток усієї економічної системи, кожного її елемента: продуктивних сил і техніко-економічних відносин (а водночас технологічного способу виробництва), організаційно-економічних та виробничих відносин, або відносин економічної власності, та господарського механізму.
Економічний розвиток	Характеризується постійним зростанням економічних параметрів соціальної системи з метою задоволення життєво необхідних потреб населення та збереження суспільних цінностей.
Циркуляція ресурсного забезпечення	Процес раціонального, послідовного та збалансованого підходу щодо використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств на основі використання технологій безвідходного (замкнутого циклу) циклу виробництва при застосуванні методологічних основ економічного розвитку, прогресу, зростання та відтворення як єдиної бази концептуального розвитку національного аграрного виробництва в довгостроковій господарській альтернативі.

Джерело: власні дослідження авторів на основі джерела [2].

Пропонуємо притримуватися позиції градації значень та умов розвитку процесів ефективності виробничих процесів сільськогосподарських підприємств з першочерговості врахування позиції "циркуляції ресурсного забезпечення", оскільки даний процес має обраховувати ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств до початку реалізації процесів виробництва продукції з позиції якісного та кількісного їх забезпечення в довгостроковій господарській альтернативі на відміну від поняття процесів сталого розвитку виробництва. Суттєвим недоліком поняття процесів ефективності сталого розвитку сільськогоспо-

дарського виробництва є оцінка ефективності діяльності самих сільськогосподарських підприємств після реалізації самого виробничого процесу з врахуванням ефектів соціального та екологічного їх забезпечення. Тобто постає необхідність оцінити ресурсне забезпечення безпосереднього сільськогосподарського підприємства перед реалізацією процесів виробництва в довгостроковій господарській альтернативі та забезпечити інвестиційні фактори їх реалізації.

Оскільки "циркуляція ресурсного забезпечення" сільськогосподарського виробництва покладається суто на замкнутий цикл використання наявних виробничих ресурсів та будується на сучасних інноваційних концепціях їх вартість використання суттєво зростає, а вимоги до об'ємів інвестиційного забезпечення та термінів їх окупності потребують детального обґрунтування та аналізу. В свою чергу структурне та якісне оновлення виробництва та створення ринкової інфраструктури відбуваються майже повністю шляхом і за рахунок інвестування. Чим масштабніші обсяги та вища ефективність інвестицій, тим швидше відбувається відтворювальний процес, здійснюються позитивні ринкові перетворення. З іншого боку, недостатнє інвестування веде до втрати конкурентоспроможності національної економіки, занепаду основного капіталу, спаду виробництва та збільшення собівартості

продукції. В свою чергу, даний фактор, обумовлює загострення проблеми інвестиційних ресурсів, відтак — зниження інвестиційної активності. Річні обсяги інвестицій у економіку Житомирської області досі залишаються на низькому рівні через несприятливий інвестиційний клімат, що пояснюється недосконалою законодавчою базою, нерозвиненими фондовим ринком та фінансово-кредитною системою, високим податковим тиском, неефективним використанням амортизаційних відрахувань, а також низьким рівнем трансформації заощаджень населення до інвестування, що призводить до відпливу вітчизняних капіталів за кор-

Таблиця 2. Структура обсягу капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств Житомирської області за джерелами їх фінансування в контексті достатності забезпечення рівня "ресурсної циркулярності" 2016—2021 рр., у %

Показники	Роки						Відхилення, +/-	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 р. до 2016 р.	2021 р. до 2020 р.
Кошти державного бюджету	14,1	21,0	14,5	8,0	11,3	3,7	-10,4	-7,6
Кошти місцевих бюджетів	4,3	4,8	5,0	5,2	2,6	3,1	-1,2	0,4
Власні кошти підприємств та організацій	52,6	44,8	43,2	50,5	50,2	34,8	-17,9	-15,4
Кредити банків та інші позики	16,8	16,0	26,8	24,9	26,2	43,9	27,1	17,7
Кошти іноземних інвесторів	3,8	4,4	1,3	2,2	3,5	2,3	-1,5	-1,2
Кошти населення	5,1	5,7	6,4	6,5	4,5	10,9	5,8	6,4
Інші джерела фінансування	3,2	3,3	2,8	2,7	1,6	1,5	-1,7	-0,1
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними Головного управління статистики у Житомирській області 2016—2021 рр.

дон та не сприяє залученню іноземних інвестицій в економіку області. З огляду на це, інвестиційний процес потребує постійного поглибленого дослідження, насамперед, з питань обґрунтування інвестиційної стратегії, вибору ефективних форм та напрямів інвестування. Найбільшу частку у структурі капітальних інвестицій у підприємства Житомирської області займають інвестиції у основний капітал, тобто витрати на утворення нових, розширення, реконструкцію, модернізацію і технічне переоснащення діючих виробництв. За допомогою даних інвестицій може здійснюватися як просте, так і розширене відтворення основного капіталу підприємств. У господарській практиці розрізняють технологічну і відтворювальну структуру інвестицій у основний капітал. Технологічна структура інвестицій відображає співвідношення таких затрат: будівельні роботи, монтаж устаткування; придбання устаткування, яке вимагає монтажу, придбання інструменту, інвентаря; проектні роботи; інші затрати. Відтворювальна структура інвестицій включає в себе такі напрями: нове будівництво; розширення, реконструкцію і технічне переоснащення діючих підприємств [3, с. 144—147].

За критерієм ранжирування зростання обсягу капітальних інвестицій у підприємства Житомирської області з позиції забезпечення достатності рівня "ресурсної циркулярності" у 2021 р. порівняно з 2016 р. зумовлено кредитами банків та іншими позиками, частка яких у структурі обсягу капітальних інвестицій за джерелами фінансування склала 43,9 %, влас-

ними коштами підприємств та організацій, частка яких склала 34,8 %, та коштами населення, частка яких склала 10,9 %. При цьому чітко простежується тенденція до зростання протягом досліджуваного періоду частки кредитів банків та інших позик, а також частки коштів населення у фінансуванні капітальних інвестицій у підприємства Житомирської області, і зменшення частки всіх інших джерел фінансування інвестицій. Виходячи з чого, можемо стверджувати про активізацію банківської діяльності та населення області в сфері інвестування. У господарській практиці розрізняють технологічну і відтворювальну структуру інвестицій у основний капітал. Технологічна струк-

тура інвестицій відображає співвідношення таких затрат: будівельні роботи, монтаж устаткування; придбання устаткування, яке вимагає монтажу, придбання інструменту, інвентаря; проектні роботи; інші затрати. Відтворювальна структура інвестицій включає в себе такі напрями: нове будівництво; розширення, реконструкцію і технічне переоснащення діючих підприємств (табл. 2) [5].

Першочергове значення для підвищення ефективності діяльності підприємств Житомирської області в контексті "ресурсної циркулярності" має покращення технологічної структури інвестицій у основний капітал, розподіл їх між основними складовими частинами. Прогресивність технологічної структури визначається збільшенням у складі інвестицій частки затрат на придбання активної частини основних виробничих засобів підприємств. Проаналізуємо структуру інвестицій у основний капітал підприємств Житомирської області в контексті "ресурсної циркулярності" за період 2016—2021 рр. (табл. 3). У 2021 р. частка інвестицій у машини, обладнання та транспортні засоби перевищує частку інвестицій у капітальне будівництво і становить 52,7 %, що є позитивним явищем для розвитку підприємств Житомирської області. Проте, порівняно з 2016 р. вона (частка інвестицій у машини, обладнання та транспортні засоби) зменшилася на 3,9 пункти, а проти минулого року (2020 р.) — на 0,2 пункти, що вказує на наявність негативної тенденції зміни даного показника.

Таблиця 3. Структура інвестицій у основний капітал сільськогосподарських підприємств Житомирської області в контексті забезпечення достатності "ресурсної циркулярності" 2016—2021 рр., у %

Показники	Роки						Відхилення, +/-	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 р. до 2016 р.	2021 р. до 2020 р.
Інвестиції у основний капітал	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
з них: капітальне будівництво	43,4	50,2	49,1	49,4	46,0	46,4	2,9	0,4
машини, обладнання та транспортні засоби	56,6	49,8	50,9	50,6	52,9	52,7	-3,9	-0,2

Джерело: розраховано авторами за даними Головного управління статистики у Житомирській області 2016—2021 рр.

Джерелами фінансування інвестицій в основний капітал підприємств Житомирської області є: власні фінансові ресурси і внутрішньогосподарські резерви підприємств; запозичені фінансові ресурси; залучені фінансові кошти, які отримують від продажу акцій, пайових і інших внесків членів трудових колективів; грошові кошти, які централізуються об'єднаннями підприємств в установленому порядку; кошти позабюджетних фондів; кошти державного бюджету, які надаються на безповоротній і поворотній основі; кошти місцевих бюджетів; кошти іноземних інвесторів. Власні фінансові ресурси включають первісні внески засновників підприємств і накопичення, які направляються на фінансування інвестицій в основний капітал за рахунок результатів господарської діяльності. В першу чергу, до них належать амортизаційні відрахування, які отримуються в складі виручки від реалізації товарної продукції, а також частина прибутку, яка залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків і може використовуватися в якості джерела інвестування в складі фонду накопичення чи іншого фонду аналогічного призначення, який утворюється на підприємствах [7].

Запозичені кошти залучаються підприємствами області у вигляді банківського кредиту, позичок інших кредиторів під векселі й інші боргові зобов'язання і грошових коштів, отриманих від розміщення облігаційних запозичень. Своєрідною формою кредитування підприємств Житомирської області є фінансовий лізинг, суть якого полягає в тому, що він дозволяє здійснити фінансування угод з використання майна через оренду. За досліджуваний

Таблиця 4. Структура обсягу інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств Житомирської області в розподілі джерел фінансування в контексті забезпечення "ресурсної циркулярності" 2016—2021 рр., %

Показники	Роки						Відхилення, +/-	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 р. до 2016 р.	2021 р. до 2020 р.
Кошти державного бюджету	5,7	7,7	5,2	3,2	2,7	1,8	-3,8	-0,8
Кошти місцевих бюджетів	3,4	4,6	4,5	4,5	2,4	2,2	-1,2	-0,1
Власні кошти підприємств та організацій	53,9	51,6	44,4	50,0	58,4	34,6	-19,3	-23,8
Кредити банків та інші позики	21,3	16,9	32,2	29,0	22,0	42,5	21,2	20,5
Кошти іноземних інвесторів	4,7	6,2	1,7	2,4	5,3	2,4	-2,3	-3,0
Кошти населення	6,9	8,3	8,5	7,8	6,9	14,5	7,6	7,6
Інші джерела фінансування	4,1	4,7	3,5	3,1	2,4	2,0	-2,1	-0,5
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними Головного управління статистики у Житомирській області 2016—2021 рр.

період 2016—2021 рр. сума запозичених коштів для інвестування в основний капітал сільськогосподарських підприємств Житомирської області зросла у 4,8 раза і склала 8154,1 млн грн (табл. 4).

За структурою інвестування в основний капітал сільськогосподарських підприємств Житомирської області в контексті забезпечення рівня "ресурсної циркулярності" за період 2016—2021 рр. спостерігається суттєва градація на ряду з іншими галузями народного господарства (табл. 5).

Для визначення основних чинників, які впливають на стан інвестування у сільськогосподарські підприємства Житомирської області з позиції забезпечення достатності рівня "ресурсної циркулярності" проведено статистичне групування. До вибірки включено 408 сільськогосподарських підприємств, що мають площу сільськогосподарських угідь більшу 100 га. За результатами проведеного

Таблиця 5. Структура обсягу інвестицій в основний капітал підприємств Житомирської області в контексті забезпечення рівня "ресурсної циркулярності" в градації видів їх економічної діяльності 2016–2021 рр., у %

Показники	Роки						Відхилення, +/-	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 р. до 2016 р.	2021 р. до 2020 р.
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	8,1	7,3	6,1	8,8	6,1	6,5	-1,6	0,4
у т. ч.: сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	6,5	6,3	5,3	8,4	5,6	5,9	-0,6	0,3
лісове господарство та пов'язані з ним послуги	1,6	1,0	0,8	0,4	0,5	0,6	-1,0	0,1
Промисловість	49,5	47,2	51,6	50,9	57,9	64,0	14,5	6,2
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	7,9	8,8	6,7	8,9	4,3	5,1	-2,8	0,8
Діяльність транспорту та зв'язку	14,1	12,9	11,1	7,1	8,7	3,7	-10,4	-5,0
Фінансова діяльність	1,2	1,0	1,1	1,0	1,1	0,8	-0,4	-0,3
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	12,5	15,6	17,0	15,1	12,0	15,9	3,4	3,9
Інші види економічної діяльності	6,7	7,3	6,4	8,3	9,9	3,9	-2,7	-6,0
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними Головного управління статистики у Житомирській області 2016–2021 рр.

Таблиця 6. Групування сільськогосподарських підприємств Житомирської області за площею сільськогосподарських угідь в контексті достатності рівня "ресурсної циркулярності" в 2016–2021 рр.

Показники	Групи підприємств за площею сільськогосподарських угідь, га			III група в % до I	У середньому
	I	II	III		
	до 600	600-1500	понад 1500		
Кількість підприємств	91	248	69	75,8	136
Площа сільськогосподарських угідь підприємства, га	668	1033	3258	4,9 р.	1653,0
Валова продукція підприємства, тис. грн	26354,9	39011,7	98221,4	3,7 р.	54528,8
Обсяг виробничих витрат з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	7,1	6,2	4,9	69,0	6,1
Середньорічний рівень продуктивності праці, тис. грн	537,5	774,8	914,7	1,7 р.	741,7
Рівень використання землі, тис. грн	2,4	3,2	4,0	166,7	3,2
Коефіцієнт окупності витрат	1,17	1,24	1,32	112,8	1,24
Сума інвестицій з розрахунку на 1 підприємство, тис. грн	12002,7	24215,0	47101,4	3,9 р.	27772,7

Джерело: власні дослідження авторів.

групування виявлено, що на рівень інвестування впливає ряд факторів, основними серед яких є розмір підприємства, масштаби його діяльності, рівень інтенсивності та ефективності виробництва (табл. 6). Аналіз показників групувань свідчить, що обсяг інвестування прямо пропорційно залежить від розміру підприємства [1].

Як свідчать дані табл. 6, у підприємствах III групи з обсягом валової продукції у середньому 98221,4 тис. грн порівняно з підприємствами I-ої групи з обсягом валової продукції у середньому 26354,9 тис. грн площа сільськогосподарських угідь більша у 4,9 раза; рівень обсягу виробничих витрат менший на 31,0 %; середньорічний рівень продуктивності праці вищий у 1,7 раза; рівень використання землі вищий на 66,7 %, в наслідок чого коефіцієнт окупності витрат вищий на 12,8 %. Сума інвестицій з розрахунку на 1 підприємство при цьому більша у 3,8 раза і становить у підприємствах III групи 47101,4 тис. грн.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Співставлення розвитку понять ефективності сільськогосподарського виробництва з ресурсним його забезпеченням виділяють формування принципово нових підходів в раціональному їх використанні що створює передумови для формування процесів "ресурсної циркулярності". Наведене економічне поняття слід виділяти з існуючих підходів щодо оцінки діяльності сільськогосподарських підприємств покладаючись на сутнісні характеристики чинників його реалізації. Особливістю реалізації процесів визначення умов "ресурсної циркуляції" сільськогосподарських підприємств є використання "ощадного" типу ведення аграрного бізнесу з врахуванням умов розвитку та стратегій національної економіки, обов'язковості в застосуванні інноваційних технологій замкнутого циклу виробництва та економічної оцінки ресурсного забезпечення перед початком реалізації процесів виробництва. Вважаємо за доцільне поєднати "ресурсну циркулярність" з поняттям сталого розвитку сільськогосподарських підприємств як продовження його еволюційного розвитку що виявляється в розбудові ефективності розвитку економічної, соціальної, екологічної та "ідеологічно-ресурсної" складової їх діяльності.

За результатами проведеного дослідження виявлено необхідність в суттєвому підвищенні рівня рентабельності інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств з позиції потреби забезпечення умов реалізації процесів "ресурсної циркуляції". Аналіз структури інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Житомирської області в 2016—2021 рр. вказує на напрямки реалізації інвестиційних ресурсів у формі капіталовкладень. Варто зазначити що структура розподілу використання інвестиційних ресурсів сільськогосподарських підприємств суттєво відрізняється від інших сфер ведення народного господарства та виявляється в формах її реалізації. В свою чергу дані зазначені умови виявляються в обрахунку основних показників ефективності рівня та процесів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств але враховують переважне вираження їх суто економічного значення. Статистичне групування залежності обсягів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Житомирської області в умовах визначення рівня достатності "ресурсної циркуляції" вказує на виявлення проблеми для малих підприємств, натомість зростає необхідність розробки та реалізації даного забезпечення для агрохолдингових структур в перспективі їх стратегічної діяльності.

Література:

1. Geissdoerfer M. The Circular Economy: a new sustainability paradigm. *Journal of Cleaner Production*. 2017. № 10. P. 757—768.
2. Гурочкіна В. В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. 2015. № 5 (21). С. 51—57.
3. Курман Т. В. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: проблема правового забезпечення: монографія. Харків. Юрайт, 2018. 376 с.
4. Лупенко Ю. О., Захарчук О. В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2018. № 11 С. 9—18.
5. Однорог М. А. Інвестиційне забезпечення у сільськогосподарському секторі економіки України. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 4 (8). Ч. 1. С. 142—148.
6. Руда М. В., Мирка Я. В. Циркулярні бізнес-моделі в Україні. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2020. № 1. С. 107—121.
7. Чкан І. О. Іноземні інвестиції в аграрний сектор України: стан і аспекти розвитку. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 95—100.

References:

1. Geissdoerfer, M. (2017), "The Circular Economy: a new sustainability paradigm", *Journal of Cleaner Production*, vol. 10, pp. 757—768.
2. Hurochkina, V.V. (2015), "Innovative potential of the enterprise: essence and system of protection", *Ekonomika: realii chasu*, vol. 5 (21), pp. 51—57.
3. Kurman, T.V. (2018), *Stalij rozvytok sil'skohospodars'koho vyrobnytstva: problema pravovoho zabezpechennia* [Sustainable development of agricultural production: the problem of legal support], Yurajt, Kharkiv, Ukraine.
4. Lupenko, Yu.O., and Zakharchuk, O.V. (2018), "Investment support for innovative development of agriculture in Ukraine", *Ekonomika APK*. vol. 11, pp. 9—18.
5. Odnoroh, M.A. (2016), "Investment support in the agricultural sector of the economy of Ukraine", *Naukovyj visnyk Polissia*, vol. 4 (8). pp. 142—148.
6. Ruda, M.V. and Myrka, Ya.V. (2020), "Circular business models in Ukraine", *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku*, vol. 1, pp. 107—121.
7. Chkan, I.O. (2020), "Foreign investments in the agricultural sector of Ukraine: state and aspects of development", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 95—100.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2022 р.